

**АНАЛИЗА ПОКАЗАТЕЉА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА СТАНОВНИШТВА НА
ТЕРИТОРИЈИ ПИРОТСКОГ ОКРУГА у 2015.год
У КОМПАРАЦИЈИ СА ПРЕТНОДНИМ ПЕТОГОДИШЊИМ ПЕРИОДОМ**

Територија Пиротског округа простире се на површини 2761 км² на којој је према процењеном броју из 2014г. живи **89.191** становника. Становништво пиротског округа дистрибуирано је у четири општине: Пирот, Димитровград, Бабушница и Бела Паланка. Према попису из 1991.год на подручју пиротског округа живело је 116.899 становника, што показује да се број становника између пописа перманентно смањивао. (таб.бр1).

Табела бр.1. Број становника у пиротском округу на основу пописа из 1991г. и процењени број становника у периоду од 2006 г до 2014г.

година	Пирот	Дитумитровгра д	Бабушница	Бела Паланка	Округ
1991	67658	13448	19333	16447	116899
2006*	61578	10964	14222	13369	100133
2010*	59565	10359	12754	12515	95193
2011*	58701	10115	12381	12142	93339
2013*	56.903	9.854	11.734	11.725	90.216
2014*	56.396	9.758	11.478	11.559	89.191

*процењени број становника

Састав становништва према полу и старости

Према попису из 2002 год. на територији пиротског округа било је 576 особа мушког пола више у односу на број жена. Већи удео мушког становништва је показатељ позитивног маскулинитета, а стопа маскулинитета износила је 1010.

Према попису из 2013г. такође је присутна појава већег удела мушке популације у односу на женску у купном броју становника, за разлику од 2010г (негативна стопа –973,4). Вредност стопе маскулинитета у 2014 години износила 1025 (табела бр.2) .

Табела бр 2. Полна структура становништва пиротског округа у периоду 1991-2014 г

Година	Мушко		Женско	
	Број	Процент	Број	Процент
2002	53115	50.3%	52539	49.7%
2007*	49813	50.5%	48868	49.5%
2009*	48545	50.6%	47316	49.4%
2010*	46954	49,3%	48239	50,7%
2011*	47338	50,7%	46001	49,3%
2013*	45.674	50,6%	44.542	49,4%
2014	45.148	50,6%	44.043	49,4%

Старосна струкура становништва пиротског округа, према попису (процењеном броју) у периоду од 1991 г до 2014 г , показује перманентно смањење учешћа најмалађе популације (0 –14 год.), и померање према старијим годиштима. Учешће најстаријих (50 и више) много је веће у односу на заступљеност млађе популације.

То значи да је биолошки тип становништва пиротског округа по Sundberg-u-регресиван.(таб.бр.3) Према процени становништва из 2014.године у структури становништва категорија деце од 0-14 год. заступљена је 11,9% (мање од 20%), а становништво старије од 50 година 47,0% (више од 30%) (таб.бр.4). Преко 65г старости заступљено је 22,9% укупне популације,што одређује тип становништва пиротског округа: врло старо становништво(преко 10%)

Табела бр.3 Становништво на пиротском округу по старосним групама 1991- 2014год

Година пописа-процењен број*	0-14 година	15-49 година	50 + Година	Укупан број становника
1991	19325	51038	46536	116899
2002	14449	46619	44586	105654
2010*	11968	40341	42884	95193
2011*	11509	39370	42460	93339
2013*	10.715	37.366	42.139	90216
2014*	10581	36.696	41.914	89.191

Табела бр.4 Старосна структура становништва пиротског округа по *Sundberg-u* према попису (процени*) 1991-2014 г.

Година	0-14 год.(%)	15-49 год.(%)	50 и више (%)
1991	16,5	43,7	39,8
2002	13,7	44,1	42,2
2010*	12,6	42,4	45,0
2011*	12,3	42,2	45,5
2013*	11,9	41,4	46,7
2014*	11,9	41,1	47,0

Наталитет

Наталитет-је показатељ природног кретања становништв. Мери се стопом наталитета која представља однос између броја живорођене деце на једној територији у току једне године и укупног броја становника на посматраном подручју средином године. Сматра се да је стопа наталитета неповољна, када су вредности ниже од 12 промила.

Табела бр.5 Кретање стопе наталитета на подручју пиротског округа у периоду од 2009-2015 год.

Година	Број живорођених	Стопа наталитета
2009	628	6,5
2010	605	6,3
2011	575	6,0
2012	590	6,3
2013	594	6,7
2014	606	6,5
2015	552	6,2

Анализа кретања стопа наталитета на пиротском округу у посматраном периоду показује:

- наталитет становништва пиротског округа је низак. Број живорођених је после осцилација до 2011г је у поновном порасту и прилично уједначен у наредном периоду. Стопа наталитета од 2013г је у благом паду и у 2015г износила је 6,2 промила и спада у категорију неповољне стопе јер су вредности испод 12 промила.
- На наталитет утичу многи фактори: структура становништва према полу и старости, социјално-економски услови, квалитет живота, традиција, култура, психолошки фактори и други.

Природни прираштај

Показатељ је природног кретања становништва и представља разлику броја живорођених и умрлих особа на одређеној територији на 1000 становника годишње.

На територији пиротског округа ова стопа је негативна због присутне чињенице да је број умрлих већи од броја рођених. У 2011г и 2012 г бележи се раст стопе у односу на 2010г. док је у 2013г присутан пад негативне вредности стопе – 9,03 промила. Од 2014г показује тенденцију раста и у 2015г има вредност -11,4 промила због већег броја умрлих лица, а мање рођених у односу на протекли период (табела бр.6)

Табела бр.6. Кретање природног прираштаја на подручју пиротског округа у периоду 2010-2015.год.

Година	стопа природног прираштаја
2010	- 9,1
2011	- 11,0
2012	-11,2
2013	- 9,03
2014	-9,21
2015	-11,4

Социјално економски – показатељи

На територији пиротског округа у 2015 год. било је 20542 запослена лица што је за 1524 радника више у односу на 2013г. Број незапослених лица је на нивоу податка из 2011г. Тако је стопа незапослености на територији пиротског округа у 2015 г(20,9) **била већа од стопе незапослености у 2015 г.(32,69). Највећи проблем присутан је општини Б. Паланка (стопа незапослености је 50,23), а најмањи у општини Пирот(стопа је 30,97).**

Анализа просечне зараде запослених на територији пиротског округа показује повећање просечне зараде у временском интервалу од 2013 год.(34.459) до 2015 год. **(39.548).**

Најнижа просечна зарада у поменутом периоду је у општини Бела Паланка(26.799), док је највећа просечна зарада у општини Пирот (42.391). (табела бр.9).

У поређењу са централном Србијом, просечне зараде запослених у 2015.год. на територији пиротског округа биле су мање за 11 %.

Таб.бр7 Број запослених и незапослених на пиротском округу у
2014.год и 2015.год

Општина	Запослени		Незапослени	
	2013	2015	2014	2015
Пирот	13462	14449	6734	7206
Бабушница	1935	2108	1635	1399
Димитровгр.	1909	2250	1389	1364
Бела Паланка	1712	1735	2139	1926
Округ	19.018	20.542	11900	11.895
Република Србија	1.715.163	1.999.833	741.906	724.096

* извор података :Републички завод за статистику ,Месечни билтен Националне службе за запошљавање-филијала Пирот

Таб.бр8 Стопа запослености и незапослености на територији пиротског округа
2014 г. и 2015 г.

Општина	2014		2015	
	запосл	незапос	запосл	незапос
Пирот				
Бабушница				
Димитровград				
Бела Паланка				
Округ			39,4	20,9
Република Србија	42,0	19,2	42,6	17,7

* **Стопа незапослености** представља проценат незапослених у укупном броју активних становника

Табела бр 9 Просечна зарада без пореза и доприноса по глави становника на територији пиротског округа у периоду 2013- 2015.г

Општина	2013	2014	2015
Пирот	36429	40.629	42.391
Бабушница	28843	32.629	35.093
Димитровград	29822	31.253	30.566
Бела Паланка	26875	25.253	26.799
Округ	34.459	37.778	39.548
Централна Србија	43.932	41.010	44.432

- извор података Републички завод за статистику

Морталитет

Морталитет представља негативну појаву у природном кретању становништва и зависи од биолошких и економских чинилаца : биолошки су старосна структура, здравствено стање становништва, а економски- достигнути ниво животног стандарда, ниво образовања, услови живота и др.

Обзиром да је на пиротском округу присутан пад наталитета дужи низ година, промењена је старосна структура становништва у смислу повећања броја старих особа и повећаног очекиваног трајања живота. Стопа морталитета има растући тренд од 2010 год. до 2012 ,да би у 2013г забележила пад вредности на 15,4 која је у дискретном порасту од 2014г и у 2015г износи 17,6 промила(таб.10)

Табела бр.10. Стопа опшег морталитета на пиротском округу у периоду 2010-2015.год.

Година	Број умрлих	Општа стопа морталитета
2010	1495	15,6
2011	1620	17,0
2012	1631	17,5
2013	1437	15,4
2014	1466	15,7
2015	1567	17,6

Анализом умрлих према старости и полу од 2010 год. запажа се растући тренд стопе у свим старосним категоријама до 2012г када стопа почиње да пада до 2014г,а потом бележи поновни раст у 2015г.износи 17,6. Највећи број умрлих региструје се у старосној групи преко 55 година и стопа морталитета је већа код припадника мушког пола и у 2015г. има вредности 40,5 промила , док је код жена мања стопа морталитета и износи 38,0 промила. (табела бр. 11)

Табела бр.11 Кретање стопа специфичног морталитета према полу и узрасту на пиротском округу у периоду 2010 –2015 год.

Година	0-4 година		5-19 година		20-54 година		55 и више	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж
2010	0,5	/	/	0,1	2,6	1,1	40,6	38,5
2011	0,6	1,1	/	0,3	3,5	1,4	39,9	44,8
2012	1,2	-	0,4	0,2	3,6	1,4	44,1	41,3
2013	1,2	-	0,1	0,2	2,2	1,0	42,6	34,4
2014	!		!		3,0	0,7	41,0	37,6
2015	0	0	0,2	0,2	2,6	1,5	40,5	38,0

Морталитет одојчади један је од најосетљивијих показатеља здравственог стања становништва. Представља однос броја умрле одојчади на 1000 живорођене деце у одређеној години и на одређеном подручју. Стопа чија је вредност испод 18, предствља врло ниску смртност одојчди.

На висину стопе смртности утиче деловање ендогених и егзогених фактора. У ендогене факторе спадају: генетски и конгенитални поремећаји, недонесеност, мала порођајна тежина и разлог су неонаталног морталитета(0-27 дана по рођењу). Егзогени фактори: социо-економски услови, здравствена и социјална заштита и одговорни су за постнеонатални морталитет (од 28 дана до 1. године живота).

Табела бр.12 Кретање стопе смртности одојчади на пиротском округу у периоду 2009. – 2015. год.

Година	Морталитет одојчади	Неонатални морталитет	Постнеонат. морталитет
2009	3,2	3,2	-
2010	1,7	-	1,7
2011	3,5	3,5	-
2012	3,4	3,4	-
2013	3,4	3,4	-
2014	1,7	1,7	-
2015	-	-	-

Стопа морталитета одојчади у посматраном периоду има најмање вредности у 2010г.а и 2014г.а у међувремену је забележен растући тренд вредности и креће се око 3,4 промила у интервалу од 2011 до 2013г. Посматрано генерално, у протеклом периоду неонатални морталитет је био више заступљен од постнеонаталног. У 2015г није било умрле новорођенчади односно одојчади (таб.бр12).

Стопа ненаталног морталитета показатељ је утицаја ендогених фактора и може се превенирати предузимањем мера на спречавању деловања истих: раним откривањем поремећаја у трудноћи, сарадњом са генетским саветовалиштем и максималном организацијом здравствене службе у пружању свеобухватне квалитетне пренаталне заштите жена (плода) у току трудноће и перинаталне заштите жена у току порођаја.

Стопа постнеонаталног морталитета као показатељ утицаја егзогених фактора (услови породичне средине, социјално економски фактори и начин живота, начин исхране и здравствена култура мајке, изложеност инфекцијама, коришћење здравствене службе и др.), може се успешно спречити сталним унапређењем квалитета рада здравствене службе и општим социјално –економским мерама.

Табела бр.13 Стопе пропорционалног морталитета деце млађе од 5 год. и старијих од 55 год. на пиротском округу у периоду 2010-2014г.

Година	До 5 година %	Преко 55 година %
2010	0,1	94,5
2011	0,1	90,2
2012	0,1	93,1
2013	0,1	95,0
2014	0,1	94,7
2015	-	88,3

Очигледно је доминантно учешће умрлих лица преко 55 год старости(1385) у укупној смртности(1567 умрла)и износи **88,3%**. У 2015г није забележен смртни случај деце млађе од 5 година.

Морбидитет

Морбидитет- оболевање је показатељ негативног здравља и представља квантитативни и квалитативни одраз кретања здравља. На основу овог показатеља о оболевању становништва могу се добити информације о: раширености болести, појави нових случајева, степену успешности примене превентивних мера, степену успешности лечења и економским димензијама оболевања.

Општи морбидитет говори о раширености оболевања у току године за одређено подручје и израчунава се као стопа. Овај показатељ се претежно односи на коришћење здравствене заштите, различитих категорија становништва.

Анализа кретања стопе општег морбидитета у посматраном периоду показује осцилације са наизменичним растом и смањењем вредности од 2010 год. што представља одраз коришћења здравствене службе. Након смањења у 2014г, стопа поново бележи пораст вредности у 2015г и износи 231,2. Вредност стопе показује да је сваки становник пиротског округа имао у просеку 2 утврђена оболења и стања у току коришћења здравствене заштите у 2015 год (табела бр.14).

Табела бр.14. Кретање опште стопе морбидитета у ванболничким службама на пиротском округу у периоду 2010- 2015.год

Година	Укупна оболења, стања и повреде	Стопа на 100 становника
2010	175.033	182,6
2011	232.439	244,2
2012	194.475	208,4
2013	206.799	221,5
2014	202.950	217,4
2015	206.187	231,2

Животна средина

1. Здравствена исправност воде за пиће

Праћење хигијенске исправности воде за пиће на територији пиротског округа врши се систематским прикупљањем, анализом, и статистичком обрадом резултата испитивања из постојећег мониторинга воде централних и локалних водовода и тумачења у складу са важећим Правилником.

У току 2015.год извршена је контрола здравствене исправности воде за пиће

- **Из централних градских водовода у Пироту, Димитровграду и Белој Паланци:**

Резултати испитивања су показали да је од **1106 узорака** воде за пиће из мреже централних градских водовода, здравствена неисправност утврђена код **105 узорака (9,5%)**, већа у односу на 2014г (5,2%).Ово је последица замућења воде у централном градском водоводу крајем јануара и почетком фебруара 2014г. Основни разлог неисправности је присуство бактерија фекалног порекла, повећање мутноће.

- **Из мреже међусеошког водовода Крупац** у 2015 год. узето је **37 узорака** од којих су **6** здравствено неисправна (16,2%). Мањи број неодговарајућих узорака у 2015г је последица мањег учешћа периода са повећаним падавинама. Узрок неисправности је одсуство резидуалног хлора у делу мреже и присуство бактерија фекалног порекла, као и повећаног

броја аеробних бактерија.Треба напоменути да је Уговором са ЈП "Водовод и канализација"Пирот у 2014г уговорено је да се из мреже међусеоског водовода узимају три узорка воде.

- **Из мреже сеоских водовода** узето је **279 узорака** за анализу, од којих су **86 (30,8%)** показали здравствену неисправност због присуства: бактерија фекалног порекла и сулфиторедукујућих клостридија као и због недостатка резидуалног хлора. Ово је показатељ да не постоји дезинфекција свих сеоских водовода, само оних који су у надлежности комуналних јавних предузећа.

- **Са јавних водних објеката** узето је **8 узорака** воде, а код **6 узорака(75,0%)** регистрована је здравствена неисправност због присуства бактерија фекалног порекла и повећане мутноће(више у односу на 2014г-47,6%).

- **Са локалних водних објеката** у 2015 год. Узето је **13 узорака** воде за пиће.Код **10 узорака (76,9%)** , регистрована је здравствена неисправност, због присуства бактерија фекалног порекла, повећане мутноће,повећаних нитрата и нитрита,смањене рН вредности и веће електропроводљивости.Разлог су повећане падавине и нестабилни метеоролошки услови током пролећа и изградња деонице аутопута на подручју нашег округа. У 2014г узето је знатно више узорака (33)и било је више неисправних узорака(81,8%).

Дезинфекција локалних водних објеката се не врши, што за последицу има велики проценат неисправности.

На основу ових података може се рећи да се градско становништво пиротског округа из централних градских водовода снабдева хигијенски исправном водом за пиће, за разлику од воде из сеоских водовода и јавних и локалних водних објеката над којима се не врши хемијско санитарни надзор, контрола исправности воде и дезинфекција тако да такви извори водоснабдевања представљају сталну епидемиолошку опасност од избијања цревних заразних болести.

У току 2015г складу са динамиком **праћења квалитета површинских вода** на територији округа, узето је **7 узорака** површинских вода јавних речних купалишта у циљу праћења физичко хемијских и микробиолошких параметара и то у летњим месецима.**2 узорка су показала добар еколошки статус** и одговарају намени.Треба напоменути да се површинске воде на пиротском округу користе само у летњем периоду за купање и рекреацију грађана(и за наводњавање и као реципијент за отпадне воде).

На територији пиротског округа постоји једно јавно купалиште које се пуни водом из завојског језера у току лета, 1 отворени приватни јавни базен за купање у Звоначкој бањи, олимпијски базен у Бабушници и 2 отворена базена у : Белој Паланци и Димитровграду. Отворени базени у Пироту и округу нису радили анализе базенских вода. Хигијенска исправност воде из затвореног базена у Пироту,биће контролисана у току целе године.

- **Из отвореног јавног купалишта** у 2015г узето је 14 узорака(2 узорка-једанпут недељно) и свих 14 било је исправно.Значи да се вода могла користити за купање и рекреацију грађана.

-**Из отворених базена у Звоначкој бањи**) у 2015г узета су 4 узорка базенске воде на проверу хигијенске исправности и сви су били хигијенски исправни.У 2014г.базен није радио .

- **Из отвореног олимпијског базена у Бабушници** узето је **23 узорака** од којих прописаним нормама није одговарало 15 узорака(65,2%): 13 због повећаних вредности хлорида, амонијака и електропроводљивости и смањеног рН (хемијска неисправност), а 1 узорка због микробиолошке неисправност,а 1 узорак је показао и физичко-хемијску и микробиолошку неисправност. Овај базен има затворен систем пречишћавања, дезинфекције и кондиционирања воде па се примењује упутство произвођача. Специјалисти хигијене ЗЗЈЗ Пирот дали су предлог мера за отклањање уочених недостатака да не би дошло до угрожавања здравља купача.

Из отвореног базена за купање у **Димитровграду** који је почео са радом 2015г узета су 24 узорка воде од којих су 10 (41,7%) били хигијенски исправни, а у 14 узорака (58,3%) нађена је повећана : мутноћа ,електропроводљивост, хлориди, амонијак и повећан утросак $KmnO_4$ као и повећан број АМБ, присуство сулфито редукујућих клостридија и колиформних бактерија фекалног порекла.

Из отвореног базена за купање у **Белој Паланци** узета су 9 узорака воде од којих су 4(44,4%) била хигијенски исправна, а 5 узорака(55,6%) су била неисправна.

У новембру **2015г** почео је са радом **затворени базен у Пироту** и узето је 10 узорака воде на анализу од којих је 9 узорака (90,0%) било хигијенски исправно, а 1 је због повећане потрошње $KmnO_4$ био хемијски неисправан.

2. Анализа података о загађености ваздуха у урбаним срединама

Контрола квалитета ваздуха у Пироту пратила се континуирано на једном мерном месту свакодневно у индустријској зони.Мониторинг загађености ваздуха се врши проточним аутоматским апаратом и аероседиментатором.

Прикупљају се узорци : чађи (365), SO_2 (364) и NO_2 , (365) и 10 узорака аероседимента (једном месечно).

Повећање концентрације чађи изнад ГВИ дешавало се у грејној сезони(4дана- 2 у децембру и 2 јануару) а узрок је велики број ложишта у приватним домаћинствима и коришћење неквалитетних енергената. Концентрације SO_2 и NO_2 биле су у границама дозвољеног.

Процена квалитета ваздуха путем аероседмента вршена је на основу вредности укупних таложни материја , кадмијума и олова. Резултати испитивања показали су да су у 2015 год. утврђене повећане вредности укупних таложних материја у септембру месецу, док је концентрација тешких метала-олово и кадмијум била испод границе детекције. Концентрација цинка у испитиваном узорку била **повећана!!!!**

3. Анализа података о здравственој исправности намирница и предмета опште употребе

У складу са Законом о безбедности хране, није било намирница биљног порекла из увоза које би биле прегледане на основне параметре о безбедности хране. (Само 3 у 2013г).Разлог овако малог броја узорака лежи у чињеници да Министарство пољопривреде даје препоруке инспекторима на граничним прелазима о броју узетих узорака за анализу

У 2015г, анализиран је 1 узорак намирнице животињског порекла,само хемијска анализа (процент млечне масти у млеку и квалитет намирница).У 2014г нису анализирани намирнице животињског порекла.

У 2015г, урађена је само хемијска анализа 12 узорака намирница биљног порекла(2014г - 10 узорака, 2013г -134 узорака). Један узорак је био хемијски неисправан(7,7%), а 2014г- 10,0%

Програм "Мониторинг безбедности хране у 2015г" није спроведен јер Министарство здравља није определило потребна средства, као и у 2014г. (У 2013г. било је 19 узорака намирница у оквиру програма и сви су били здравствено исправни тј.безбедни).

Ван Програма анализиран је у 2014г један узорак флаширане воде из увоза(природна минерална вода)и исти је био здравствено безбедан.

Урађена је анализа 41 предмета опште употребе на здравствену исправност(106 у 2014г). средства за негу и улепшавање).Један узорак (2,4%) није одговарао Правилнику због повећане миграције олова:Код 15 узорака рађена је само хемијска анализа и један узорак је

био неисправан, а код 6 узорака рађена је само микробиолошка анализа и сви су били исправни. Обе анализе рађене су код 20 узорака и сви су били исправни. Извештаји о испитивању достављени су наручиоцима испитивања.

4. Анализа података у спровођењу Програма заштите становништва од заразних болести

Хигијенско –санитарни надзор рађен је у следећим објектима :

- У **11** објеката за боравак деце предшколског узраста на округу, извршено је 40 х-с надзора и узето 492 бриса ради оцене хигијенско –санитарног стања у њима.

8 бриса(1,6%) је било неисправно, због присуства аеробних мезофилних бактерија.

- У **3** предшколске установе, квартално је испитивана енергетска вредност оброка и урађено је 12 контрола оброка који се дају деци, а у предшколској установи у Бабушници урађене су две контроле. Од укупно 14 контрола, у 8 контрола утврђено је да деца конзумирају оброке смањене енергетске вредности, а у 6 контрола, деца су конзумирала оброке са оптималним вредностима .

- У дечјем одмаралишта у Дивљани, није вршен хигијенско-санитарни надзор, обзиром да руководство сматра да због недовољног броја корисника, нема потребе за овим надзором. Урађен је један санитарно-хигијенски надзор одмаралишта „Гај“–Црвеног Крста у Дивљани. Узета су 10 бриса на проверу чистоће и сви су били микробиолошки исправни.

- У 15 посластичара је узето 78 бриса при чему су 3(3,8%) била микробиолошки неисправна због поћенаг присуства АМБ , присуства бактерија фекалног порекла. У једној посластичари х-санитарно стање је било незадовољавајуће. У 2015г урађено је 26,7% више надзора над објектима за производњу и промет сладоледа у односу на 2014г и узето за 30,0% више брисева . Резултати су су прослеђени РСИ и власницима објеката.

- У 159 угоститељских објеката (кафана, кафићи, ресторани брзе хране) узето је 932 бриса од чега су 20(2,1%) били неисправни због присуства АМБ, бактерија фекалног порекла . У 2014г било је 135 надзора, 692 бриса и 2,0% неисправних брисева. Надзор над овим објектима и узимање брисева реализовано је у сарадњи са РСИ која је много боља него ранијих година.

- У 4 млекарне реализовано 12 надзора ,узето 78 бриса од којих су 11 (14,1%) били неисправни због присуства аеробних мезофилних бактерија, фекалних бактерија, колиформних бактерија и протеуса. У три млекарне нађено је незадовољавајуће стање.

- У објектима за исхрану радника извршена су 11 надзора и узето 106 бриса, од којих је 5 било неисправно(4,7%). Незадовољавајуће Хигијенско –санитарно стање, регистровано је у 3 објекта радничке исхране (27,3%), због присуства АМБ и фекалне бактерије. Надзори су рађени у сарадњи са РСИ, али је број надзора и број узорака двоструко мањи у односу на 2014г.

- У 9 школа, узето је 57 бриса из школских кухиња од којих је 1 брис(1,7%) показао микробиолошку неисправност(АМБ у већем броју). У 2014г извршена су 13 надзора школских кухиња и узета 82 бриса.

- У Општој болници Пирот урађена су 2 х-с надзора и узето је 18 бриса, од којих су 2 била неисправна(11,1%) због присуства колиформних бактерија и повећаног броја АМБ. У 2014г је било 5 надзора, 50 узетих брисева , а 4,2% било неисправно.

- У малопродатним објектима урађена су 13 надзора и узето 68 бриса. Сви узети брисеви су били микробиолошки исправни.

- Едуковано је 387 особа о правилном руковању намирницама и дезинфекцији у објектима за производњу и промет хране(387 едукованих у 2013г). Мањи број едукација и надзора

над јавним објектима је због тога што у задњем кварталу РСИ није вршила надзор за узимање брисева у овим објектима.

- У 2015г, извршена су 2 надзора у кухињи у објектима интернатског типа. Узета су 20 бриса и сви субили микробиолошки исправни (у 2014г урађен је 1 надзор и резултати су били задовољавајући). ХС надзор није испитивао енергетске вредности и биохемијску структуру оброка и не поседује одговарајуће податке.

- У хотелу „ЕС“ у Белој Паланци у коме су смештене избеглице са Косова, извршен је 1 надзор и том приликом је узето 10 бриса од којих је 1 (10,0%) неодговарајући због присуства аеробних мезофилних бактерија и присуства бактерије стафиококуса ауреуса.

Имунизација

Табела бр.15 Обухват деце обавезном имунизацијом у односу на план (%)

	2012	2013	2014	2015
Регион	93,0	93,1	91,4	92,7
Пирот	97,0	96,5	93,3	92,1
Бела Паланка	83,0	91,4	88,0*	93,7
Бабушница	85,6	77,3	87,2*	90,1
Димитровград	98,3	92,6	92,3	99,3

- **Обавезна имунизација на територији пиротског округа** остварена је према календару вакцинације за дефинисане популационе групе:

-Новорођенче (први месец)- од 583 новорођенчади у 2015.г БСГ вакцинацијом је било обухваћено 577 или 99,0 %.

-Одојче (од 2 месеца до краја 1.год)-вакцинација против ДТП ,вакцинација против Хепатитиса Б(ХБ) и против хемофилиуса инфлуенце(ХИБ) спроведена је код све деце са обухватом од 100%.

-Друга година живота –прва ревакцинација против дифтерије тетануса и великог кашља(ДТП) спроведена је код 575 детета са обухватом од 92%. Прва ревакцинација против дечије парализе(ОПВ) код 570 детета са обухватом 91% и вакцинација против малих богиња(ММР) спроведена је код 573 детета са обухватом од 92%

-шеста,седма година живота-реваквинација против малих богиња(ММР)- обухват 88% и друга ревакцинација против дифтерије и тетануса(ДТ)-89% нису реализоване у задовољаваућем обиму због недостатка вакцине док је друга ревакцинација против деције парализе (ОПВ) спроведена код 582 детета са обухватом 90%.

-12 година-вакцинација против хепатитиса Б само за децу која нису дотада вакцинисана спроведена је са три дозе обухватом 63,0%, тј. од 784 детета вакцинисано је 493.

-14/15 година –трећа ревакцинација против тетануса и дифтерије(дТ) спроведена је са обухватом 80% тј,од 781 планираних вакцинисано је 623 дете и трећа ревакцинација против дечије парализе(ОПВ) реализована је код 570 детета са обухватом 73,0%.

ПРИМАРНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

**Служба Опште медицине(медицина рада –изабрани лекар)
(74.181 корисника на округу)**

У служби Опште медицине у 2015. год. остварено је 442.999 посета лекару (62 лекара) од чега првих посета 167.054 и поновних 275.945. Реализовано је укупно 5021 систематских прегледа. Утврђено је укупно 144.842 обољења, стања и повреда. У просеку сваки припадник популације одраслих у 2015 год. имао је скоро 2 обољења и реализовао 6 посета лекару.

Најчешће групе обољења, стања и повреда ,утврђене у служби опште медицине на округу, приказани су у табели бр. 16, а најчешће дијагнозе у табели бр. 17.

Табела бр.16 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у служби опште медицине у 2015.год.

Групе болести	Регион	Пирот	Б.Паланка	Бабушница	Димитровград
Бол. система за дисање	(I) 22,1	(II) 18,0	(II) 24,9	(I) 31,4	(II) 17,0
Болести сист.крвотока	(II) 19,7	(I) 19,4	(I) 24,9	(II) 19,1	(I) 25,3
Бол.миш. кош.с.вез.тквива	(III) 9,3	(III) 9,9	(IV) 8,6	(IV) 6,8	(III) 10,9
Бол. система за варење					(IV) 6,9
Бол. мокраћнополног сис.	(IV) 6,8	(V) 6,9	(V) 7,5	(V) 6,4	(V) 6,6
Симпт. знаци ,пат. налази.	(V) 6,4	(IV) 7,6			
Болести нервног система					
Бол. коже и поткож. ткива					
Бол.жлез.са унутр.луч.исхр			(III) 8,9		
Душевни поремећаји				(III) 7,7	

Табела бр.17 Структура најчешћих дијагноза у сл.опште медицине у 2015г

Дијагнозе	Регион	Пирот	Бела Паланка	Бабушница	Димитровград
Pharingitis et tonsilitis	II 11,7	(II) 8,2	(I) 15,2	(I) 21,9	(II) 8,9
Hipertensio arter.	(I) 12,1	(I) 10,0	(II)14,5	(II) 12,8	(I) 18,0
Друга обољења леђа	IV 4,6	(IV) 4,8	(III) 4,4		(III) 5,8
Друге спец.и неспец повреде					
Друге бол.коже и поткож.тквива					
Други симпт. знаци и лаб.нал.	III 4,7	(III) 5,3		(IV) 3,5	(IV) 4,7
Други порем.жл.са ун.лучење			(V) 3,1		
Поремећаји расположења				(III) 3,6	
Друге бол.сист.за мокрење	(V) 2,9				(V) 3,3
Laringitis et tracheitis					
Неурот.стрес.сомат.поремећај		(V) 3,1		(V) 3,5	
Мигрене и др.главобоље					
Дијабетес			(IV) 4,1		

**Служба за здравствену заштиту деце
(4484 корисника на округу)**

У служби за здравствену заштиту предшколске деце у 2015. години, било је укупано 43.923 посета код лекара (10 педијатра), од чега првих: 23.202 и поновних 20.721. Реализовано је 9457 посета у саветовалишту и 6106 систематских прегледа. Утврђено је укупно 27.365 обољења, стања и повреда.

Један лекар збрињавао је у просеку 450 детета. Остварено је око 9,8 посета по детету у ординацији и 2 превентивне посете (саветовалиште и систематски прегледи). Регистровано је у просеку 6 обољења, стања и повреда по детету.

Најчешће групе обољења, стања и повреда утврђена у служби за здравствену заштиту деце на округу дате су у табела бр 18, а најчешће дијагнозе у табели број 19.

Табела бр.18 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у служби за здравствену заштиту деце у 2015.год.

Групе болести	Регион	Пирот	Б.Паланка	Бабушница	Димитровград
Болести система за дисање	I 67,9	(I) 65,4	(I) 84,4	(I) 70,4	(I) 66,9
Заразне и паразит. болести	II 7,7	(II) 8,8	(IV) 2,3	(IV) 3,1	(II) 8,1
Бол. коже и поткож. ткива	III 5,1	(III) 4,7	(II) 5,2	(III) 7,3	(III) 6,2
Симпт. знаци, патол. налази	(IV) 4,7	(IV) 4,5	(III) 2,8	(II) 7,9	(IV) 6,1
Болести ока и припојка ока				(V) 2,7	
Бол. мочног система					(V) 2,8
Болести система за варење					
Бол. ува и мастоид. наставка	(V) 2,9	(V) 3,2			
Повреде, тровања, спољ. факт.			(V) 1,2		

Табела бр.19 Структура најчешћих дијагноза у служби за здравствену заштиту деце у 2015.год.

Дијагнозе	Регион	Пирот	Бела Паланка	Бабушница	Димитровград
Pharyngitis et tonsillitis acuta	I 35,6	(I) 29,7	(I) 63,4	(I) 55,1	(I) 34,7
Infectiones tractus respiratorii	II 21,0	(II) 23,9	(II) 7,3	(II) 10,1	(II) 22,2
Bronchitis acuta	III 7,3	III) 8,1	(II) 6,9		(IV) 3,6
Др. бол. коже и поткож. ткива	(IV) 4,0	(V) 4,3	(V) 3,9	(III) 6,5	(III) 3,9
Друге вирусне болести	IV 4,8	(IV) 6,0			
Laringitis et tracheitis			(IV) 6,1		(V) 3,3
Drugi sim. znaci, laborat. nalazi				(V) 3,2	
Болести ува, маст. наставка					
Druge zarazne bolesti				(IV) 3,7	

**Здравствена заштита школске деце
(10.526)**

У служби за за здравствену заштиту школске деце у 2015. години било је укупно 50.852 посета лекару (12 лекара), првих 28782 и поновних 22.070, као и 4173 систематских прегледа. Укупно је утврђено је 27327 оболења, стања и повреда. У просеку, један лекар збрињава је 877 детета школског узраста. Остварено је укупно 5 посета и утврђена 3 оболења по детету у 2014г.

Најчешће групе оболења, стања и повреда у служби за здравствену заштиту школске деце приказана су у табели 20, а најчешће дијагнозе у табели 21.

Табела бр.20 Структура најчешћих група оболења, стања, повреда у служби за здравствену заштиту школске деце и омладине у 2015.год

Групе болести	Регион	Пирот	Бела Паланк	Бабуш-ница	Димитро вград
Болести система за дисање	I 60,2	(I) 57,7	(I) 77,7	(I) 64,2	(I) 52,6
Симп.знаци,пат.лаб налази	III 6,7	(III) 6,7	(V) 2,9	II 10,2	(III) 7,4
Заразне и параз. болести	II 7,9	(II) 9,0	(III) 3,9		(II) 10,1
Бол. коже и поткожног ткива			(IV) 2,9	(IV) 4,3	(IV) 6,5
Повреде и тровањ. последице деловања спољних фактора	(V) 4,2	(V) 4,3	(II) 4,4	(V) 2,6	
Бол. мокраћно пол.система					
Болести система за варење					
Болести мишић.кошт.система	(IV) 4,4	(IV)5,8			
Болести припоја uva I mast.nastavka					(V) 4,8
Болести нервног система				(III) 4,5	

Табела бр.21 Структура најчешћих дијагноза у служби за здравствену заштиту школске деце и омладине у 2015.год.

Дијагнозе	Регион	Пирот	Бела Паланка	Бабуш-ница	Димитр овград
Pharyngitis et tonsillitis	I 27,9	(II) 17,4	(I) 68,7	(I) 53,7	(I) 26,0
Infectiones tract.respiratorii	II 21,7	(I) 28,1		(II) 6,7	(II) 16,4
Bronchitis acuta	III 4,6	(III) 5,5	(IV) 2,7		
Др.бол.коже и поткож.ткива			(V) 2,3		(III) 4,2
Dolor abdominalis et pelvis				(V) 3,7	
Др.сим.знаци и пат. налази	(IV) 3,8			III 5,4	
Друге вирусне болести	(V) 3,5	(IV) 4,3			(IV) 3,9
Laryngitis et tracheitis acuta			(II) 4,4		
Др.спец.и неспец. повреде			(III) 3,8		(V) 3,7
Мигрена и др.главоболје				(IV)4,4	
Друга оболења леђа		(V) 4,2			

**Служба за здравствену заштиту жена
(38.874 жена преко 15 година старости)**

У служби за здравствену заштиту жена у 2015 години реализовано је укупно 13891 посета код гинеколога(12 лекара) од чега 8917 првих и 4974 поновних, као и 7047 систематских прегледа. Утврђено је укупно 6653 обољења, стања и повреда. Један лекар збрињава 3240 жена. Број посета по једној жени је 0,4 а број обољења 0,2.

Најчешћа група обољења, стања и повреда утврђена у служби за здравствену заштиту жена је приказана у табела 22, а најчешће дијагнозе у табели 23.

Табела бр.22 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у служби за здравствену заштиту жена у 2015.год

Групе болести	Регион	Пирот	Бела Паланка	Бабушница	Димитровград
Болес. мокр. полн. систем	I 77,3	(I) 74,4	(I) 76,7	(I) 77,0	(I) 86,4
Трудноћа,рађање и бабиње	II 8,6	(II) 14,0		(III) 3,8	(IV) 1,4
Тумори	III 7,1	(III) 6,1	(II) 19,0	(IV) 3,8	(II) 6,0
Заразне и параз. болести					
Сим.знаци,пат. лаб. налази	(IV) 4,1	(IV) 2,3		II 12,3	(III) 4,3
Бол. крви и крвотв. органа		(V) 0,8			
Бол. жлез. са унут. лучењем	(V) 0,8		(III) 1,8	(V) 1,3	(V) 0,8
Бол.мишић.кош.с.и везив.т.			(IV) 0,7		
Урођ.наказ.деф.хормон.нен.			(V) 0,7		

Табела бр. 23 Структура најчешћих дијагноза у служби за здравствену заштиту жена у 2015.год.

Дијагнозе	Регион	Пирот	Бела Паланка	Бабушница	Димитровград
Друга запаљ. женских карличних органа	I 19,0	(I) 21,4	(I) 29,3	(II) 16,3	(IV) 8,1
Поремећај менструације	II 15,1	(II) 16,5	(III) 8,9	III 15,3	(III) 14,0
Др.обољ.пол.мокраћ. пута	III 15,0	(III)13,7		(V) 6,1	(I) 31,8
Morbi climactericti	(IV)13,8	(IV) 11,9	(IV) 6,7	(I) 20,3	(II) 18,2
Salpingitis et ooph ritis					
Neoplazma benign.mamae			(V) 5,4		
Друге компликације трудноће и порођаја		(V) 6,6			
Болести дојке	(V) 4,3		(II) 16,3		
Dolor abdomin.et pelvis				IV 11,2	(V) 6,6

Болести од већег социјално медицинског значаја

У ову категорију сврставају се оне болести које су изазване факторима социјалне средине или је на њихов настанак утицај социјалне средине има велики значај. На основу критеријума - учесталости, смртности, неспособности и инвалидитета, економских последица по појединца и друштво и скупих дијагностичких и терапијских поступака који представљају основ за процену социјалне болести, у ову групу спадају: болести срца и крвних судова, малигне болести, повреде, шећерна болест, болести зависности (пушење, асколизам, наркоманија), каријес...

Најчешће болести од социјално медицинског значаја које су регистроване на територији пиротског округа у 2015. год су:

1. шећерна болест (5145 оболелих лица)
2. малигна обољења (5087),
3. коронарне болести (3304)
4. обструктивне болести (2289)
5. психозе (1133),
6. хронична бубрежна инсуфицијенција (46)
7. наркоманија (50)
8. мишићна дистрофија (6)
9. хемофилија (3)
10. реуматска грозница (2)

У периоду 2013 – 2015 год. запажа се повећање броја оболелих од болести већег социјално медицинског значаја на пиротском округу (табела бр.24).

Табела.бр 24 Болести од социјално медицинског значаја на територији пиротског округа у периоду 2013- 2015.г

Обољења	Округ			Пирот			Бабушница			Б.Паланка			Димитровград		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Малигне б.	4770	4935	5087	3253	3355	3444	507	521	533	518	536	559	492	523	551
Психозе	1105	1115	1133	795	802	816	124	126	129	79	80	81	107	107	107
Дијабетес	4825	4997	5145	3089	3176	3262	496	516	522	828	869	907	412	436	454
Коронар.б	2992	3158	3304	2061	2166	2263	245	272	292	357	376	393	329	344	356
Обструкт.б	2179	2239	2289	1577	1630	1667	68	68	68	305	311	318	229	230	236
Хр.бубр.ин	42	43	46	8	9	9	1	1	1	33	33	36	-	-	-
Наркоман.	37	41	50	26	28	35	3	3	3	7	9	11	1	1	1
Прог.миш.д истрофија	5	6	6	3	4	4	2	2	2			-	-	-	-
Хемофилиј	2	2	3			-			-	1	1	2	1	1	1
Реум.грозн.	2	2	2	1	1	1	1	1	1			-		-	-

Коришћење осталих служби у ПЗЗ на пиротском округу

Хитна медицинска помоћ

Служба хитне помоћи обавила је 7176 лекарска прегледа на терену и 26686 првих прегледа ради лечења.

Рендген и ултразвучна дијагностика:

Рендген дијагностику у ПЗЗ 2015г. користило је 6057 пацијената, којом приликом је реализовано 6785 дијагностичких услуга. Ултразвучну дијагностику користило је 16893 пацијената и остварено је 8912 услуга. Скенер је користило 1486 пацијената ПЗЗ и остварено је 1486 услуга.

Лабораторијска дијагностика:

У Пиротском округу је у 2015.г реализовано 67359 општих хематолошких анализа, 6276 хематолошких анализа коагулације у крви односно плазми, 6763 биохемијских анализа у крви, 105119 биохемијских анализа у серуму 55335 анализа у урину и 710 биохемијских анализа у фецесу за 27867 осигураника.

У просеку је урађено по 2,3 хематолошке анализе по осигуранику, 3,3 биохемијске и 1,7 анализа у урину.

Поливалентна патронажа:

Патронажа је на територији пиротског округа обавила 3044 посета новорођенчету и породиљи и 15792 посета породици.

Општа болница Пирот

Општа болница у Пироту располаже са 332 постеље. У 2015 било је хоспитализовано 9991 лице (87,0% од плана) и остварено 70643 дана хоспитализације (83,4 % од Плана). Просечна дужина лечења у посматраном периоду износила је 7 дана. Просечна заузетост болничких постеља била је 58,3% (у односу на планирану заузетост од 70 %).

Обрт болничких постеља износио је 30,09 (табела бр.25)

Стопа хоспитализације била је 112 промила и спада у категорију средње стопе хоспитализације. Од укупног броја лечених у болници, умрле су 410 особе па је Стопа леталитета је 3,5. У току 2015 год реализовано је укупно 178.739 специјалистичких прегледа (115,4% у односу на план), и то 4739 за стационарне пацијенте (98,1%) и 174.000 прегледа за амбулантне пацијенте (115,9% од плана)

Највећу искоришћеност постеља у односу на План, реализовале су: служба психијатрије, одељење ортопедије, интерне медицине и инфективно одељење (таб.бр.25). Подаци о леченим и оперисаним лицима у хируршким службама Опште болнице Пирот за 2014.годину приказани су у таб.бр. 26

Таб.бр.25 Индикатори обима и квалитета болничке здравств.заштите у 2015г

организационе јединице	бр.кр евета	Просечна дужина лечења	Просечна заузетост болничких постеља(%)	Стопа хоспитализ.	Стопа леталитета
ИНТЕРНО	73	7,3	64,5		
ПНЕУМОФТИЗИОЛОГИЈА	21	9,5	58,0		
ПЕДИЈАТРИЈА	19	5,2	45,9		

ХИРУРГИЈА	50	6,0	55,4		
ГИН. И АКУШЕРСКО	44	4,6	39,5		
ОРЛ	9	6,6	37,8		
ОФТАЛМОЛОГИЈА	9	5,1	28,9		
ОРТОПЕДИЈА	27	7,2	68,7		
УРОЛОГИЈА	14	4,7	61,3		
НЕУРОЛОГИЈА	21	8,2	58,7		
ПСИХИЈАТРИЈА	25	14,5	106,7		
ИНФЕКТИВНО	7	8,6	63,9		
ПРОДУЖЕНО ЛЕЧЕЊЕ	9	14,3	35,8		
ЈЕДИНИЦА ПАЛИЈАТИВНЕ НЕГЕ	4	10,8	17,0		
УКУПНО ЗА УСТАНОВУ	332	7,1	58,3	112,0	3,5

Табела бр.26 Број хоспитализованих и оперисаних лица у 2014г

Организациона јединица	постељ	Број хоспитализованих		Број оперисаних		
		план	извршење	план	извршење %	
ОРЛ	9	500	189	109	59	54,1
Офталмологија	9	500	186	118	56	47,4
Хирургија	50	1760	1677	1384	1070	77,3
Ортопедија	27	800	938	493	579	117,4
Гинек. акуш.	44	1680	1369	1384	1376	99,4
Урологија	14	550	666	207	197	95,1
УКУПНО	153	5790	5025	3673	3337	90,8

Од укупног броја хоспитализованих на хируршким одељењима, 66,4% је оперисано.

Кадровска структура примарне и секундарне здравствене заштите на пиротском округу

Примарну здравствену заштиту у 2015г. обезбеђивало је укупно 453 здравствени радник и сарадник: 132 лекара, 254 медицинских техничара, 24 стоматолога, 29 стомат. техн. 5 фармацеута и 5 фарм.тех.и 4 здрав. сарадника.

Табела бр.27 Кадар у Примарној здравственој заштити на округу у 2015г

КАДАР	Округ	Пирот	Бабушница	Димитровград	Бела Паланка
лекари	132	67	19	19	27
док.стомат.	24	18	2	2	2
фармацеути	5	-	-	1	4
Здравст.сар	4	4	-	-	-
Стом.и. зуб. техничари	29	22	2	2	3
медицин. техничари	254	109	42	53	50
Фарм.техн.	5	-	-	-	5
Административни рад.	38	18	6	7	7
Тех.помоћни и возачи	97	48	14	18	17
укупно	588	286	85	102	115

Секундарну здравствену заштиту становништву у 2015г пружало је 517 здравствених радника и сарадника : 118 лекара ,3 фармацеута, 4 здравствена сарадника и 392 медицинских – фарм.техничара.

Таб. бр.28 Кадар у Секундарној здрав.заштити(дијализа) у 2015год

кадар	2015.г
лекари	118
фармацеути	3
Здрав.сарад,	4
мед./фарм, тех.	392
администрат.рад.	27
технички рад.	118
укупно	662

Таб.бр.29 Укупан кадар ПЗЗ и СЗЗ на пиротском округу у 2015г

КАДАР	ПЗЗ	СЗЗ	УКУПНО
лекари	132	118	250
стоматолози	24	-	24
фармацеути	5	3	8
здравствени сарадници	4	4	8
мед.-фарм..тех.	259	392	651
стомат.техничари	29	-	29
администрат.радна.	38	27	65
технич.помоћ.возач.	97	118	215

укупно	588	662	1250
--------	-----	-----	------

ЗАКЉУЧАК

1. Број становника на пиротском округу се из године у годину смањивао. Процењени број становника пиротског округа у 2014.год (89.191) показује да се број становника смањивао из године у годину, и да је у односу на попис из 1991г ,број мањи за 27.708 .На територији пиротског округа изражено је старење становиштва, присутно је перманентно смањење учешћа најмалађе популације (0 –14 год.), а повећање учешћа старијих годишта (50 и више). То по **Sundberg-u** значи да је биолошки тип становништва пиротског округа – регресиван, и спада у категорију врло старог становништва.

2. **Наталитет** становништва пиротског округа је низак. Број живорођених је после осцилација до 2011г је у поновном порасту и прилично уједначен у наредном периоду. Стопа наталитета у 2015г износила је 6,2 промила и спада у категорију неповољне стопе јер су вредности испод 12 промила (таб.бр.5)

3. **Природни прираштај негативан**, На територији пиротског округа ова стопа је негативна због присутне чињенице да је број умрлих већи од броја рођених. У 2011г и 2012 г бележи се раст стопе у односу на 2010г.док је у 2013г присутан пад негативне вредности стопе – 9,03 промила. Од 2014г показује тенденцију раста и у 2015г има вредност -11,4 промила због већег броја умрлих лица,а мање рођених у односу на протекли период (табела бр. 6)

4. **Стопа општег морталитета** има растући тренд од 2010 год. до 2012 , да би у 2013г забележила пад вредности на 15,4 која је у дискретном порасту од 2014г и у 2015г износи 17,7 промила(таб.10). Највећи број умрлих региструје се у старосној групи преко 55 година и стопа морталитета је већа код припадника мушког пола и у 2015г. има вредности 40,5 промила , док је код жена мања стопа морталитета и износи 38,0 промила. (табела бр. 11)

Најчешћи узроци смрти становништва на округу су: инфаркт мозга 11,4%, исхемијске болести срца 7,2% и артеријска хипертензија 6,5% у односу на укупан број умрлих у 2014 г (1466).

5. **Стопа морталитета одојчади** Стопа морталитета одојчади у посматраном периоду има најмање вредности у 2010г. и 2014г,а у међувремену је забележен растући тренд вредности и креће се око 3,4 промила у интервалу од 2011 до 2013г. Посматрано генерално, у протеклом периоду неонатални морталитет је био више заступљен од постнеонаталног.У 2015г није било умрле новорођенчади односно одојчади (таб.бр12).

6. **Стопа општег морбидитета у 2015г била је 231,2 пром.** Анализа кретања стопе општег морбидитета у посматраном периоду показује осцилације са наизменичним растом и смањењем вредности од 2010 год. што представља одраз коришћења здравствене службе. Након смањења у 2014г,стопа поново бележи пораст вредности у 2015г и износи 231,1 промил. Вредност стопе показује да је сваки становник пиротског округа имао у просеку 2 утврђена оболења и стања у току коришћења здравствене заштите у 2015 год (табела бр.14).

Број посета по становнику у здравственим службама пиротског региона био је: 6 посета у општој медицини, у области здравствене заштите деце - 9,8 посета по лекару у ординацији и по 2 превентивне посете, у области здравствене заштите школске деце 5 посета по лекару и 0,4 посета у служби за здравствену заштиту жена .

7. Најчешће болести одраслог становништва биле су: **1.** Болести система за дисање, **2.** Болести система за крвоток, **3.** Болести мишићно коштаног система и везивног ткива; код деце **1.** болести система за дисање, **2.** Заразне и паразитарне болести и **3.** Болести коже и поткожног ткива, код школске деце: **1.** болести система за дисање, **2.** Симптоми, знаци, патолошки налази **3.** заразне и паразитарне болести. Код жена: **1.** болести мокраћно полног система, **2.** Трудноћа, рађање, бабињаре, **3.** Тумори. Ове дијагностичке категорије су истим редоследом заступљене и у протеклом петогодишњем периоду.

8. Најчешће болести од социјално медицинског значаја које су регистроване на територији пиротског округа у 2015г. исте су као у 2014г, али је дошло до повећања броја оболелих:

2. шећерна болест (5145 оболелих лица)

2. малигна обољења (5087),

3. коронарне болести (3304)

9. Стопа хоспитализације у 2015г износила је 112,0 промила и мања је у односу на 2014 год (128,9 промила) и спада у категорију средње стопе хоспитализације (од 80-120 промила). Заузетост болничких постеља је у 2015г 58,3% (у 2014г- 63,8%) а просечна дужина лечења 7,1 дана (у 2014г- 6,7 дана). Ови показатељи говоре о недовољној искоришћености болничких капацитета пиротске болнице.

10. Најнижа просечна зарада запошљених на територији пиротског округа је као и ранијих година у општини Бела Паланка 26.799 дин (у 2014г износила је 25.253 дин.) а највиша у општини Пирот 42.391 дин. (у 2014г била је 40.629 дин). Просек у Србији износио је 44.432 дин. (у 2014г - 41.010 дин).

11. Градско становништво на територији округа снабдева се хигијенски исправном водом за пиће за разлику од воде из сеоских водовода и јавних и локалних водних објеката над којима се не врши хигијенско- санитарни надзор, нити контрола исправности воде и дезинфекција, тако да такви извори водоснабдевања представљају сталну епидемиолошку опасност од избијања цревних заразних болести.

Контрола квалитета ваздуха у 2015.г показује да је било повећања концентрације чађи у грејној сезони а узрок је велики број ложишта у приватним домаћинствима и коришћење неквалитетних енергената. Концентрације сумпор-диоксида и азот-диоксида биле су у границама дозвољеног. Процена квалитета ваздуха путем аероседимента вршена је на основу вредности укупних таложни материја које су биле повећане у септембру месецу. Концентрација тешких метала у таложним материјама за олово и кадмијум је била испод границе детекције, док је концентрација цинка у испитиваном узорку била повећана.

Др Елизабета Алексић, в.д директор-а ЗЗЈЗ Пирот

Центар за анализу планирање, информатику, биостатистику и промоцију здравља у ЗЗЈЗ Пирот